

ADELAAR', EEN HOORNSE ADMIRAALZOO

eerst naar Noorwegen, waar hij zijn beide ouders nog in leven trof. Van Noorwegen begaf hij zich naar Holland. Op de 16e juni van hetzelfde jaar maakt hij zijn liefdevolle huwelijksbelofte waar aan Madame Engelke (Angelica) Sophronia, met wie de heer Adeler een tijd lang verloofd geweest was en die familie was van de grote admiraal Martin Tromp. Zijn echtgenote baarde hem twee zonen, Sigvard en Johannes, welke laatste slechts korte tijd leefde. De oudste zoon genaamd Sigvard Adeler werd door Zijne Koninklijke Majesteit van Denemarken benoemd tot Schout bij Nacht en daarna, op 13 november 1672, benoemd tot commandant van Danseborg aan de kust van Coromandel in Indië. Hij stierf op de terugweg naar Denemarken en werd plechtig begraven op Kaap de Goede Hoop.'

Op het eerste gezicht lijkt dit betrouwbare informatie en gedeeltelijk is het ook te staven, wat we later zullen zien. Zoeken we echter naar Coert in het Westfries Archief, dan blijkt er (tot nu toe) niets te vinden in de jaren 1646-1647. Wel vinden we geregistreerd een 'Huwelijksaankondiging Coert Sijvertsz Adalborst en Engeltje Sijverts, 27-11-1655'. Met andere woorden: Coert en Engeltje trouwden meer dan negen jaar later dan Mylius in 1740 schreef, en wat tot nu toe door historici voor waar werd gehouden. Echt interessant wordt het als we het huwelijksprotocol lezen. We citeren daaruit het volgende:

'Huwelijk Coert Sijvertsz en Engeltjen Sijverts, 12-12-1655': 'Ten woonhuijse vande voornoemde egtelieden aende Westerdijk. Verclaerenden dattet

soontjen genaemt Sijvert Coertsz staende tusschen haer beiden, was haer beider kint, belovende 't selve te sullen houden en tracteren, als een echte ende wettig kindt.' We weten niet hoe oud Sijvert Coertsz toen was, en tot nu toe zijn er geen gegevens gevonden over zijn geboorte en/of doop. Het Westfries Archief heeft Sijvert Coertsz niet opgenomen in de personendatabase. Waarom is niet duidelijk. Op andere plaatsen worden getuigen wel genoemd in de database en hoewel Sijvert formeel dat niet was, was hij wel degelijk bij het huwelijk aanwezig, getuige het protocol.

We mogen aannemen dat Sijvert Coertsz dezelfde is als de door Mylius genoemde Sigvard. In de Deense literatuur wordt hij gewoonlijk aangeduid met Sivert Cortsen. Vast staat inmiddels dat de toekomstige gouverneur van Trankebar in India een Hoornse zoon was van een Hoornse moeder en een Noorse adelborst die het tot admiraal zou brengen. Het is wat speculatief, maar het zou best kunnen dat Sijvert ongeveer negen maanden na de door Mylius genoemde trouwdatum van 16 juni 1646 is geboren. Dat zou de geboortedatum ergens in maart 1647 plaatsen. Het kan zijn dat Mylius, onder invloed van het piëtisme van zijn tijd, geen boek kon publiceren waarin zijn grote held met een buitenechtelijk kind zat opgescheept. Ook in de archieven van Alkmaar, Haarlem, Beemster en Amsterdam is (nog) niets gevonden over de doop van Sijvert.

Hoe het met Engeltje na het trouwen ging, is onzeker. In het Westfries Archief vinden we onder '1702-17_82 DTB Hoorn 82. Begraafinschrijvingen Grote Kerk, 1653-1688' een 'Impost op begraven Engeltje Sijvers, 21-09-1656. Grafsectie: Middelkerk. Bijzonderheden: Begravenisrechten: f8.-; Gehuurd graf.' De begrafenis vindt dan iets meer dan negen maanden na de huwelijksvoltrekking plaats. Dan zou Engeltje gestorven kunnen zijn als gevolg van een bevalling. Zou dat de zoon kunnen zijn die door Mylius Johannes wordt genoemd? Precies weten we het niet. Zeker is dat als Coert voor de tweede keer trouwt (1662) hij weduwnaar van Engeltje is.

Of Engeltje familie was van Maarten H. Tromp, zoals Mylius beweert, is ook onzeker. De nieuwste genealogie⁷ van Tromp, die op mijn verzoek nog eens door de schrijvers is doorgenomen, wijst hier niet op. De derde echtgenote van Tromp heet Cornelia Teding van Berckhout, een adellijke familie die zich over Nederland had verspreid.

Titelpagina van De alom beroemde ZEE=HELD heer CORT SIVERTSON ADELERS

Het fort Dansborg,
 India

Een onderlinge familierelatie tussen Cornelia en Engeltje valt niet uit te sluiten. Maar of dat vanwege de naam Berkhout, die meer inwoners van Hoorn droegen, zo is, zou wel erg toevallig zijn.

Als Coert in 1660 zijn terugkeer uit Venetië voorbereidt – hij is inmiddels ridder in de Orde van St. Marcus, met een jaarlijkse uitkering – heeft hij nog steeds wat met Hoorn. Hij verkoopt een vordering op de Venetiaanse republiek voor een derde van de waarde. Voor hem spreekt Edick Jacobsz Stampanove van Hoorn⁸, over wie, mogelijk door zijn veritalianiseerde naam, jammer genoeg niets te vinden is in het Westfries Archief.

Ook bij zijn tweede huwelijk was Hoorn in beeld: de ondertrouw werd zowel in Hoorn als in Amsterdam aangekondigd en Coerts getuigen was een oud schepen van Amsterdam, wonende te Hoorn. In een brief die Coert op 23 januari 1663 schrijft aan generaal C. Ahlefeld, bevelhebber over de milite in Noorwegen, vermeldde hij het afzendadres⁹. Zo weten we dat hij vlak na zijn huwelijk met Anna Pelt aan de Prinsengracht 325 woonde, d.w.z. een huis dat op het erf stond dat vandaag het nummer 325 draagt¹⁰. Of zijn zoon Sijvert nu naar Amsterdam is verhuisd is onzeker. Wel krijgt Sijvert er op 15 november 1663 een halfzusje bij, genaamd Susanne. Zeker is dat Sijvert in dat jaar, als zijn vader Coert tot admiraal is benoemd en naar Kopenhagen is verhuisd, de familie volgt en Deens wordt. Sijvert wordt nu Sivert.

Naar Trankebar

Al in 1666, op zijn 19e, wordt Sivert tot kapitein benoemd en twee jaar later krijgt hij het commando over het schip Færo, dat oorspronkelijk een Nederlands fregat was met de naam Agathe. Het werd in 1666 gekocht en bij de Deense vloot gevoegd¹¹. Sivert kreeg opdracht zich naar Trankebar te begeven, een Deense bezitting aan de oostkust van India, iets ten noorden van Sri Lanka, om de handelsactiviteiten van de Deense Oost-Indische Compagnie nieuw leven in te blazen. Trankebar werd beschermd door een fort genaamd Dansborg,

gebouwd in 1620. Het bestaat nog en verkeert in een redelijk goede staat van onderhoud. De voorbereidingen voor het vertrek uit Kopenhagen worden beschreven door de correspondent van de Gazette de France¹². Het schip vertrekt uiteindelijk op 10 oktober 1668. Slechts zelden wordt de sluier opgelicht over de bijzonderheden van zo'n tocht. Van deze reis bestaat een dagboek met aantekeningen van het dagelijks gebeuren, geschreven door dominee Henricus Johannides Morvill. Zo vertelt hij dat er op 25 april 1669 een matroos genaamd Oluf Rømer overboord viel met de loodlijn in zijn hand en jammerlijk verdronk¹³. In het geheel kwamen 35 leden van de 200 koppige bemanning niet terug.

In september 1670 keerde Sivert terug in Kopenhagen, waar hij veel waardering kreeg voor het succes van zijn missie¹⁴. Hetzelfde jaar werd hij benoemd tot Schout bij Nacht. In juni 1671 is Sivert terug in Nederland om zich verder te bekwamen in de zeedienst onder leiding van admiraal Michiel de Ruiter. Hij kwam met een aanbeveling van de Deense koning Christiaan V, die in 1670 zijn vader, Frederik III had opgevolgd. Christiaan kende Nederland uit de periode van de afsluiting van zijn opleiding. Zestien jaar oud, in 1662, bezocht hij Nederland als eerste land op zijn Europese Grand tour¹⁵. Michiel de Ruiter was tien jaar eerder al, onder de regering van Frederik III, in de Deense

Uit: Gerard Brandt,
 Leven en bedrijf van
 Michiel de Ruiter

"T liep noch aan tot den achtfien van Junius eer de Ruiter met etlyke Maascheepen in zee liep, en 't zell ging naar de verzaamel-plants der vloot tusschen de Maas en Offende. De jonge Adelaar, Schoutbynacht van Denemarken, zoon van den Deenschen Admiraal Koert Sicuwerszoon Adelaar, quam te deezet tydt by de Ruiter, met een brief van wegen zyn Majestéit van Denemarken, by 't

1671. welk verzocht werdt, dat hy, ter begeerte van den Koning, op deezen tocht op de Ruiter's schip zou vaaren, om onder zyn ooggen het scheepsbeffier en den oorlogh ter zee te leeren: dewyl zyn Mjesteit hem voor een van de beste Admiralen ter zee hieldt, die in de geheele werelt waeren te vinden.

LEVEN EN BEDRIJF VAN MICHEL DE RUITER door GERARD BRANDT op nieuw uitgegeven door E.M. ENGELBERTS DERDE DEEL AMSTERDAM JOHANNES ALLART MDCCCXCV.

adelstand opgenomen en onderhield nauwe relaties met zowel Cort Adeler als het Deense koningshuis. In de biografie van Gerard Brandt wordt Sivert niet bij naam genoemd, maar aangeduid als 'de jonge Adelaar'. Over zijn identiteit kan echter geen twijfel bestaan, want de tweede jonge Adelaar, Siverts halfbroer Christiaan Frederik, werd geboren in 1668 en was dus in 1671 nog maar drie jaar oud.

Bij deze tocht onder De Ruiters zal zijn Nederlandse moedertaal hem zeker goed geholpen hebben. Het volgende jaar wordt Sivert benoemd tot commandant van Dansborg en gouverneur van Trankebar in India. Hij verblijft daar tien jaar en komt op de weg terug naar Denemarken te overlijden op een leeftijd van nog geen 36 jaar. Mylius schrijft dat Sivert Cortsen begraven is op 'Cap de bonne Esperance', dat is Kaap de Goede Hoop. Zijn graf lag in de gereformeerde kerk in Kaapstad. Het graf is in de loop van de geschiedenis een paar maal beschreven, onder andere door predikant, geschied- en aardrijkskundige François Valentijn¹⁶ in 1724 en in 1850 door Pieter Arend Leupe, officier bij de Nederlandse Mariniers.¹⁷ François Valentijn was theoloog en filosoof, op de andere terreinen autodidact. Hij werd door de VOC uitgezonden voor de behartiging van de geestelijke belangen van het VOC-personeel. Uit zijn zeer uitgebreide beschrijving van Kaap de Goede Hoop

Gereformeerde kerk in Kaapstad, 1704

is het volgende stukje geknipt:

Het heelt er alles van weg dat onze Hoornse zoon zelfs in het graf nog in de schaduw van zijn beroemde vader verkeert. Ondanks veel inspanning is het niet gelukt de tekst op, laat staan een afbeelding van de grafsteen te bemachtigen. De kerk bestaat nog steeds, maar de graven schijnen

**Naast dezen zark ziet men 't graf van
 een Deensh Comandeur van Franse-
 baar, Court Adeler, die in 't jaar 1671
 uitvoer, dat ampt 8 jaaren bekleedde, en
 toen na zyn vaderland vertrok; doch
 quam tusschen de Kaap en Indiën te
 sterven, en is hier onder een fraajen Sweed-
 zen zark begraven.**

geruimd te zijn. De grafstenen zijn in een crypt ingemetseld en moeilijk(?) toegankelijk. Mede als gevolg daarvan is ook het raadsel van de geboorte-respectievelijk de doopdatum van Sivert Cortsen nog altijd onopgelost.

Noten

1. Fokke van der Meer (Amsterdam, 1936), woont al 52 jaar in Noorwegen. Een artikel van soortgelijke strekking is vorig jaar gepubliceerd in het Jaarboek van het Historisch Genootschap in Brevik, Noorwegen (in het Noors).
2. Westfries Archief
3. De Gregoriaanse kalender werd vanaf de zestiende eeuw geleidelijk in Europa ingevoerd als een verbetering van de Juliaanse kalender. Tot 18 februari 1700 hanteerde het Koninkrijk Denemarken en Noorwegen de Juliaanse kalender.
4. Fokke F. van der Meer. Friezen bouwden zoutziederij in Noorwegen. Fryslân, 12e jaargang, okt. 2006.
5. P. B. Mylius. Cort Syvertson Adeler's Liv og Levnets beskrivelse. Kopenhagen, 1740.
6. Westfries Archief. 1702-17 101 DTB Hoorn 101. Huwelijksluitingen voor het gerecht, 1625-1631, 1634, 1640-1713.
7. H.M. Morien en H.K. Nagtegaal: Stamreeks van het Zeeheldengeslacht Tromp.
8. Amstelodamum, 1965MB52. Dat in Venetië de erbewijzen rijker vloeiden dan het geld, blijkt uit twee acten van 7 juni 1660, die verleden werden voor de Amsterdamse notaris J. van de Ven. Edick Jacobsz Stamanove van Hoorn verklaarde, dat het schip de Grote Sint Joris, 'daar als capitein op vaart Gors Siversz. Adelborst, ridder van d'ordre S. Marco', van de Signorie van Venetië voor oude dienst nog 24.000 ducaten te goed had, waarin hem 5/8 competeerde. Dit aandeel van 15.000 ducaten verkocht hij aan Jan Rodenburgh, koopman te Venetië, maar toen tijdelijk in zijn geboortestad Amsterdam verblijvend, voor 30 procent of 4.500 ducaten te betalen binnen drie maanden.
9. Chr. Bruun, Nye Bidrag til Curt Adelaers Historie. Kopenhagen 1676.
10. H.W. Alings, Rokin 91. Ons Amsterdam, Jrg. 16, p.85.
11. <http://www.jmarcussen.dk/maritim/skibsliste/side.php?id=8513>
12. De Copenhaguen, le 20 May 1668, p.245.
- RECUEIL DES GAZETTES NOUVELLES PARIS MDCLXIX (Bibl. Nat. Fr.)
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6448143v/f560.image.r=Adelaar>
13. John T. Lauridsen, Marselis konsortiet. Jysk Selskab for Historie, Århus 1987 (in het deens).
14. Seine Königliche Majestät von Bantam, p. 177. Samlung zur Dänischen Geschichte, Münzkennntniß, Oekonomie und Sprache; 2,3 Autor / Hrsg.: Schlegel, Johann Heinrich. Verlagsort: Kopenhagen | Erscheinungsjahr: (1775) | Verlag: Møller Bayerische Staatsbibliothek digital http://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10452500_00179.html
15. Fokke F. van der Meer. De groene Helm aan de Keizersgracht, Amstelodamum, 2007.
16. François Valentijn. Beschrijvinge der kaap der Goede Hope. Amsterdam 1726
17. A.P. Leupe. Aanteekening II. COURT SIEVERTSZ. ADELAER, p.301. Kroniek Historisch Genootschap Utrecht, 26^e jaargang, 1871. Utrecht 1871.